

РУШАЙ
Едуард Ігорович,
аспірант ДВНЗ «Переяслав–
Хмельницький державний
педагогічний університет
імені Григорія Сковороди»
eduard_rushai@ukr.net
(м. Переяслав)

НАУКОВА СПАДЩИНА КРАЄЗНАВЦЯ

О. М. ЦИНКАЛОВСЬКОГО (1898–1983 рр.) В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ «ВОЛИНІАНИ»

У статті, на основі недосліджених документів з особового фонду Олександра Миколайовича Цинкаловського (1898–1983 рр.), що зберігаються у Львівській національній бібліотеці ім. В. Стефаника, проаналізовано науковий доробок ученого. Особливу увагу приділено аналізу його листів до Академії наук УРСР щодо видання головної праці всього життя О. Цинкаловського – історико-географічного словника «Стара Волинь і Волинське Полісся». У цій праці він упорядкував інформацію про 1400 населених пунктів та історично важливих об'єктів Волині та волинського Полісся від найдавніших часів до 1914 р. Дискусійним питанням залишаються причини відмови видання цієї розвідки в Радянській Україні.

Констатуємо зацікавленість О. Цинкаловського, перш за все, дослідженнями з краєзнавства та археології, хоча коло його наукових пошуків не обмежується цими дисциплінами. Дослідник є автором безлічі праць (напр., «Княжий город Володимир», «Волинські дерев'яні церкви (XVII–XVIIIст.)», «Матеріали до археології Володимирського повіту» та ін.), присвячених історії рідного краю, зокрема Волині, Полісся та Підляшшя. Олександр Цинкаловський – видатний учений світового рівня, який здійснив неоціненний внесок у розвиток «волиніани» та популяризацію краєзнавчих студій. Тому подальшого ґрунтовного вивчення потребує його наукова

спадщина в галузях етнології, етнографії, музейництва та спеціальних історичних дисциплін.

Ключові слова: Олександр Миколайович Цинкаловський, краєзнавство, краєзнавчі студії, археологія, наукові дослідження, «волиніана», «Стара Волинь і Волинське Полісся».

O.M. TSINKALOVSKY SCIENTIFIC LEGACY (1898–1983) IN THE CONTEXT OF THE VOLINIANS DEVELOPMENT

In the article, based on unexplored documents from the personal fund of Alexander Tsinkalovsky (1898-1983), stored in the Lviv National Library named after Stefanik, the scientific achievements of the scientist are analyzed. Particular attention is paid to the to the analysis of his letters to the Academy of Sciences of the Ukrainian SSR concerning the publication of the main work of O.Tsinkalovsky`s entire life - the historical and geographical dictionary "Old Volyn and Volyn Polissya".

In this work he compiled information on 1400 settlements and historically important sites of Volyn and Volyn Polissya from ancient times to 1914. The reasons of refusing to publish this study in Soviet Ukraine remain debatable.

We state O.Tsinkalovsky`s interest primarily in research in local lore and archeology, although his field of study is not limited to these disciplines. The researcher is the author of numerous works (eg. "Prince`s Town Vladimir", "Volyn Wooden Churches (XVII-XVIII centuries)", "Materials to the archeology of Vladimir district", etc.), dedicated to the history of their native land, including Volyn, Polissya and Pidlyashya.

The relevance of chosen topic is determined by the lack of a thorough work on the creative heritage of O.Tsinkalovsky, because the large-scale work of the scientist in Ukraine was only discussed at the beginning of the 21 century. The researcher of the scientific works of A.M.Tsinkalovsky will allow to define his place and role in the study of history, archeology and restoration of historical monuments of Volyn region. Alexander Tsinkalovsky is an outstanding world-class scientist who has made an invaluable contribution to the development of the "Volhyniana" and the popularization of local studies. Therefore, his scientific heritage in the fields of ethnology, ethnography, museums and special historical disciplines requires further thorough study.

Keywords: Alexander Tsinkalovsky, local history, local history studies, archeology, scientific research, "Volhyniana", Old Volyn and Volyn Polissya".

НАУЧНОЕ НАСЛЕДИЕ КРАЕВЕДА А.Н.ЦИНКАЛОВСКОГО (1898- 1983) В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ «ВОЛИНИАНЫ»

В статье, на основе неисследованных документов из личного фонда Александра Николаевича Цинкаловского (1898-1983 гг.), что хранятся во Львовской национальной библиотеке им. В.Стефаника, проанализировано

научное наследие ученого. Особенное внимание уделено анализу его писем в Академию наук УССР относительно издания главного труда всей жизни О. Цинкаловского – историко-географического словаря "Старая Волынь и Волыньское Полесье". В этом труде он упорядочил информацию о 1400 населенных пунктах и исторически важных объектах Волыни и волынского Полесья от самых древних времен до 1914 г. Дискуссионным вопросом остаются причины отказа издания этой научной работы в Советской Украине.

Констатируем заинтересованность О.Цинкаловского прежде всего исследованиями в области краеведения и археологии, хотя круг его научных поисков не ограничивается этими дисциплинами. Исследователь является автором огромного количества трудов (напр., "Княжеский огород Владимир", "Волыньские деревянные церкви (XVII – XVIIIст.)", "Материалы к археологии Владимирского уезда" и др.), посвященных истории родного края, в частности Волыни, Полесья и Подляшья. Александр Цинкаловский – выдающийся ученый мирового уровня, который осуществил неоценимый вклад в развитие "волинианы" и популяризацию краеведческих студий. Поэтому необходимо дальнейшее основательное изучение его научного наследия в отраслях этнологии, этнографии, музеезнания и специальных исторических дисциплин.

Ключевые слова: Александр Николаевич Цинкаловский, краеведение, краеведческие студии, археология, научные исследования, «Волиниана», «Старая Волынь и Волыньское Полесье».

В умовах сучасної напруженої політичної ситуації в країні важливим завданням залишається збереження історико-культурної самоідентифікації українців. Водночас, вектор вітчизняної історичної науки направлений, перш за все, на ґрунтовне вивчення дослідниками наукових здобутків українських учених, чия діяльність підпала під жорстоке цензурування та заборону. Перед науковцями історико-краєзнавчих студій постає завдання розкриття особистого внеску тих дослідників, які протягом усього життя по частинам відновлювали історію рідного краю та України загалом. Окрім цього, спостерігаємо загальну неосвіченість населення України щодо творчої діяльності вчених, які своїми працями поповнювали культуру українського народу, а також здійснили вагомий внесок у розвиток української державності. В цьому контексті одним із найважливіших напрямків досліджень є збереження та всебічне дослідження культурного надбання окремих регіонів, зокрема Волинського краю.

Дослідження постаті Олександра Миколайовича Цинкаловського (1898–1983 рр.) дозволяє об'єднати ці проблеми, адже, незважаючи на клеймо, поставлене вченому радянською владою, як «українського націоналіста» та, фактично, тіньове переслідування, О. Цинкаловський в міру власних можливостей досліджував і вивчав історію рідного краю. Коло наукових зацікавлень ученого окреслюється рідною Волиню та Поліссям. Його внесок у відновлення істинної історії малої батьківщини неоціненний і до сьогодні є «путівником» для дослідників.

Одну з перших спроб підсумувати творчу спадщину вченого і подати бібліографію його праць здійснив відомий дослідник М. Бойко. Серед авторів з української діаспори, які писали про наукову діяльність О. Цинкаловського, слід назвати А. Курдидика, С. Радіона, В. Шиприкевича. Однак їхні розвідки не були комплексним дослідженням творчості вченого, а лише короткими нарисами його життєвого шляху та констатацією наукових здобутків.

Одними з перших у незалежній Україні інформацію про історика подали О. Гаврилюк, С. Гаврилюк, В. Лішний, Г. Гуртовий, С. Кіт, В. П'ясецький, І. Пащук. Серед учених, які присвячували свої студії дослідженню творчості відомого волинезнавця, слід назвати таких, як В. Данилюк, О. Дзюбан, В. Мазурок, О. Петруніна, О. Цибульська, М. Шевчук та ін. Зазначені автори намагалися зробити комплексний аналіз творчого доробку вченого, його місця в українській історіографії та дослідженні «волиніани».

Водночас з'являються роботи, у яких розглядаються окремі напрями наукових зацікавлень О. Цинкаловського. Особливу увагу історики приділяють висвітленню внеску дослідника в розвиток археології. Саме цьому присвячені студії Л. Крушельницької, М. Кучинка, Д. Павліва, І. Суса та ін.

Вагоме місце в історіографії питання належить опублікованим матеріалам міжнародних наукових історико-краєзнавчих конференцій «Минуле і сучасне Волині і Полісся. Олександр Цинкаловський і край», перша з яких відбулась у м. Володимир-Волинський у 1998 р., і надалі – у 2008 та 2018 рр. Всі вони присвячені популяризації особистості вченого.

Проте, не зважаючи на те, що питання повернення імені видатного науковця на Батьківщину триває вже не перше десятиліття, окремі періоди біографії О. Цинкаловського залишаються недослідженими.

Метою статті є аналіз та популяризація наукової спадщини О. Цинкаловського, розкриття внеску вченого у вивчення історії Волинського краю. В межах публікації стисло охарактеризовано науковий доробок О. Цинкаловського. До джерелознавчого аналізу залучено маловідомі широкому загалу документи особового фонду О. Цинкаловського, який зберігається у Львівській національній бібліотеці імені В. Стефаника.

Початком громадсько-наукової діяльності О. Цинкаловського слід вважати період його навчання у Варшавському університеті. Як зазначає в автобіографії майбутній науковець, вступив він «...на історичний (тоді і археологічний) відділ Університету» у 1925 р. [1, арк. 2]. Однак ми вважаємо, що О. Цинкаловського зараховано на теологічний факультет, так як у повоєнний період у Польщі, за певних причин, українцям заборонялося навчатися на історичному факультеті [2, с. 27]. Підтвердженням факту навчання юнака саме на теологічному факультеті є довідка, видана канцелярією інтернату-гуртожитку вказаного факультету [3], в якому на період навчання і проживав О. Цинкаловський. Саме у Варшаві ще молодий дослідник активно долучився до громадського життя українських емігрантів, а по закінченню навчання у виші захистив наукову роботу на тему «Сліди християнства на Волині до князя Володимира», отримавши ступінь магістра.

Наступним важливим моментом у житті О. Цинкаловського стала його робота у Варшавському археологічному музеї (з 1930 р.) за запрошенням професора Романа Якимовича, який на той час очолював даний заклад. Відомо, що на музей, створений лише за кілька років до того – у 1928 р., покладалася важлива місія збереження археологічних пам'яток зі всієї території країни. За період роботи в музеї (1930–1936 рр.) О. Цинкаловський виїжджав до різних регіонів Волині та Полісся у робочі відрядження. Цей відрізок наукової діяльності вченого вважаємо одним із найпродуктивніших

у його житті. Так, у період 1930–1940 рр. дослідником підготовлено більше 40 праць з археології та краєзнавства, присвячених історії церковної архітектури, історії міст Ковеля та Кременця. О. Цинкаловський публікував свої перші дослідження переважно в науково-популярних виданнях «Українське юнацтво», «Наш світ», «Життя і знання», «Наша батьківщина» [4, с. 46–54].

У 1935 р. світ побачила одна з найвідоміших праць ученого – історико-краєзнавчий нарис «Княжий город Володимир» [5], який до сьогодні вважається найдетальнішою хронікою міста. О. Цинкаловський висунув досить сміливу думку про те, що, незважаючи на усталену тезу про заснування міста Володимира у кінці X ст. князем Володимиром Святославовичем, в угорському літописі існує запис, в якому місто згадується в 884 р. під назвою Лодоміра – центр Лодомирії [6]. У цьому ж році світ побачила ще одна відома праця науковця – «Волинські деревляні церкви (XVII–XVIIIст.)», з описом основних зразків церковних будівель [7].

У 1940 р. О. Цинкаловський зайняв посаду директора Кременецького краєзнавчого музею. Поряд з музейною організаційною роботою вчений поєднував і наукову діяльність. Так, у 1940 р. він зафіксував: «...від 1930 р. я працюю над такою картою (археологічна карта б. Волині, тепер обл. Волинська, Рівненська і північна частина Тернопільської), збираючи археологічний і топономастичний матеріал. В 1937 році в томі Записок Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові було надруковано частину цієї праці» [10, арк. 166]. Ймовірно, мова йде про «Матеріали до археології Володимирського повіту» [8], в якому зроблено геоморфологічний та краєзнавчий опис території, археологічних артефактів та поховань.

Слід також зазначити, що, окрім посади директора, О. Цинкаловський займав посаду голови відділу археології, тому часто проводив археологічні розкопки в прилеглих селах. У с. Великі Вікнини 2–3 серпня 1940 р. були проведені наукові археологічні розкопки за участю вченого. За 1941 р. археологічний відділ на чолі з О. Цинкаловським запланував розкопки

курганів у селах Кути та Ісерна (нині – с. Кутянка), а також неолітичного дюнного становища в с. Сапанів, продовження розкопів Трипільської культури під с. Бодаки, дослідження долини річки Іловиці та піскових дюн біля с. Лев'ятинські Гаї [9].

Окрім цього О. Цинкаловський часто брав участь у наукових конференціях. Так, у I кварталі 1941 р. було заплановано оголошення доповідей в Інституті Матеріальної культури ім. Марра в Ленінграді (нині – Санкт-Петербург) на теми: «Старе городище і оборонні укріплення міста Володимира», «Місце положення літописного города Всеволожа», а також доповідь про трипільську культуру на Волині в Інституті археології Академії наук УРСР. У січні цього ж року О. Цинкаловський отримав запрошення до участі у IV науковій конференції Інституту археології Академії наук УРСР, присвяченій епохам неоліту і бронзи в Україні. Конференція відбулася з 29 січня по 1 лютого 1941 р. у Києві [10].

Після Другої Світової війни Олександр Миколайович переїхав назад до Польщі, де почав працювати у «Будинку книги» в Гожуві–Великопольському, а з 1952 р. – у Кракові. Там він співпрацював з Археологічним Товариством при Краківському відділенні Польської академії наук. У 1965–1970 рр. виконував обов'язки секретаря названого товариства. У 1976 р. О. Цинкаловського обрали почесним членом Археологічного та Нумізматичного товариств.

У післявоєнний період О. Цинкаловський часто друкувався у польському журналі «Wiadomości Archeologiczne» («Археологічні новини»). Поряд із цим учений активно співпрацював з Українським суспільно-культурним товариством, заснованим у 1958 р. Громадський діяч друкував українською мовою свої розвідки в науково-популярному місячнику «Наша культура», а з 1963 р. – в «Українському календарі» та «Церковному календарі» (за редакцією П. Доманчука), підписуючи праці псевдонімом «О. Волинець». (Місячник «Наша культура» та літературно-науковий альманах «Український календар» видавалися власне під егідою УСКТ –

Авт.). У «Літописі Волині» (науково-популярний збірник), що видавався Інститутом дослідів Волині у Вінніпезі, опубліковано кілька наукових розвідок О. Цинкаловського (під псевдонімом «Антін Бужанський») про державність південно-східних слов'ян та річку Прип'ять [4, с. 45–59].

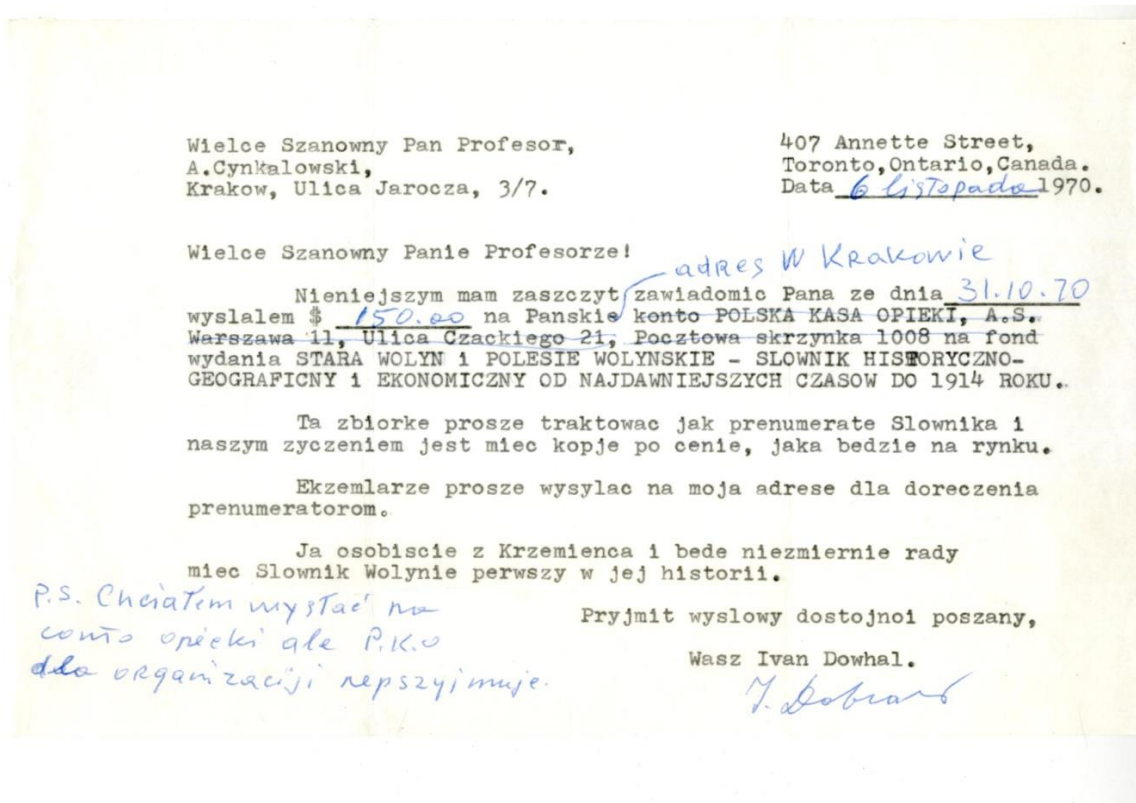
Поряд із цим, головною працею О. Цинкаловського залишається історико-географічний та економічний словник «Стара Волинь і Волинське Полісся», інформацію для якого вчений накопичував та упорядковував понад 30 років, пройшовши усі глухі закутки малої Батьківщини. На жаль, досліднику не довелося побачити результати своєї копіткої праці, адже він помер у 1983 р., – за рік до виходу I-го тому словника. З огляду на суттєву важливість праці для вивчення історії Волинського краю, вважаємо за потрібне окреслити детальну хронологію її підготовки, а також причини відмови у друці наукової розвідки (при цьому, як основне джерело, використано листи О. Цинкаловського до Академії наук УРСР).

Отож, у листі від 3 березня 1969 р. ученим надіслано запит-повідомлення до завідуючого відділом Інституту мовознавства АН УРСР про те, що він у вересні 1967 р., перебуваючи в Києві, особисто звернувся до керівництва Інституту з проханням видання словника й отримав у результаті дозвіл на друк. Проте у відповідь на свій лист О. Цинкаловський одержав відмову по причині великої кількості «виготовлених у різних інституціях республіки лексикографічних праць, що чекають свого видання (десятитомний тлумачний словник української мови, чотиритомний етимологічний словник української мови, синонімічний та фразеологічний словник, ряд перекладених і термінологічних словників, гідронімічний словник України, кілька топонімічних та діалектологічних словників з різних територій Української РСР)», а також того, що керівництво Інституту нібито не знало про підготовку вченим подібної праці [11, арк. 1].

4 червня 1969 р. О. Цинкаловський отримав від ученого секретаря Інституту археології АН УРСР П. Толочка довідку про перевезення рукопису словника через кордон СРСР–Польща. Він дістав нотаріальне посвідчення

про авторське право на історико-географічний словник 18 квітня 1970 р. і 26 квітня того самого року – довідку від Польського археологічного товариства з інформацією про те, що він, О. Цинкаловський, як «...член правління ПАТ в Кракові», має вирушати до СРСР, щоб презентувати свою працю, надруковану АН УРСР [8]. Першого вересня 1970 р. О. Цинкаловському видана довідка про те, що ним до Інституту рукопису передано словник (1 266 сторінок машинопису та короткий історичний нарис на 35 сторінок). Водночас учений отримав грошову допомогу від І. Довгаля (працівник Інституту дослідів Волині) на фонд видання історико-географічного словника.

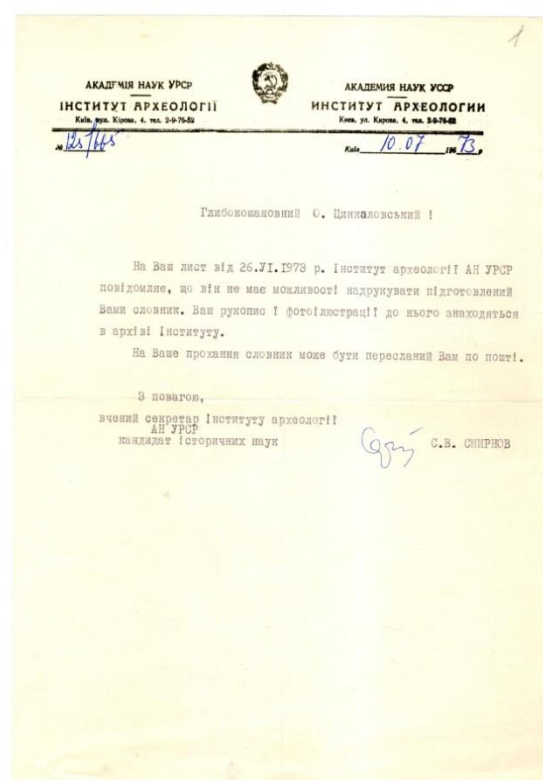
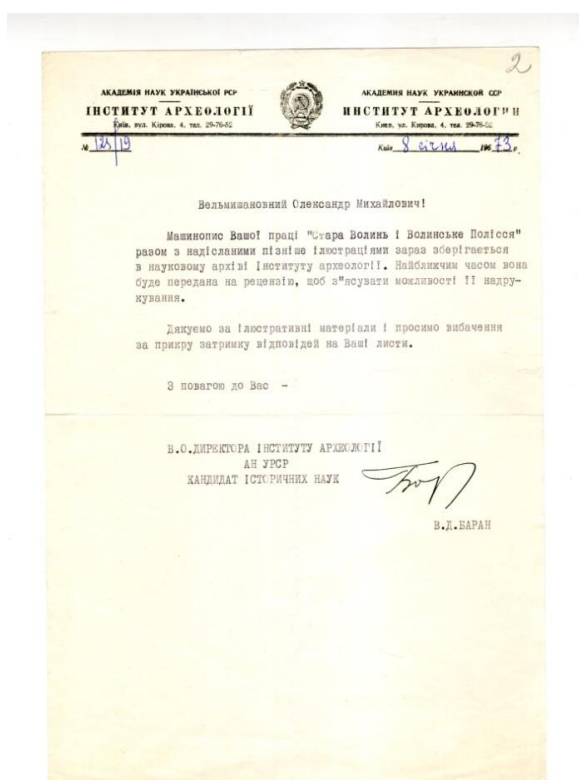

Лист до О. Цинкаловського з повідомленням про пересилання коштів на видання праці «Стара Волинь і Волинське Полісся» [12, арк. 1]

Однак з того часу справа з друком словника не зрушила з місця. Учений 8 січня 1973 р. надіслав лист-запит до секретаря АН УРСР, в якому повідомляв про очікування протягом двох років від отримання колегією Інституту археології словника. У зворотному листі повідомлялося, що праця з ілюстраціями зберігається в науковому архіві та чекає на остаточну рецензію [13, арк. 2]. Проте вже 10 липня того самого року О. Цинкаловський

отримав офіційну відмову на друк словника [14, арк. 1]. Зважаючи на свій літній вік та розуміючи, що Академія наук не зацікавлена у випуску його словника, О. Цинкаловський у жовтні 1973 р. забрав ілюстрації та машинопис з архіву назад до Польщі.

Приватне листування О. Маркевича та О. Цинкаловського (зокрема, лист від 3 березня 1971 р.) засвідчує факт розмови в АН УРСР щодо словника О. Цинкаловського. Так, постійне відтягування термінів друку словника аргументували його великим обсягом, необхідністю належного редагування та іншими «робочими моментами» [15]. Проте, загальновідомо, що в період «застою» (1964–1986 рр.) під жорстоке цензурування підпадали як літературні, так і наукові праці. В УРСР активно працював 5-ий відділ КДБ, який стежив за діяльністю політичних емігрантів та «українських буржуазних націоналістів», до когорти яких зараховувався і О. Цинкаловський [16].

Листи до керівництва Інституту археології АН УРСР щодо видання праці О. Цинкаловського [13; 14]

О. Цинкаловський змушений був передати рукопис словника до Інституту дослідів Волині (далі – ІДВ), який працював у Вінніпезі з 1949 р. та займався дослідженнями і друком праць з історії Волинського краю. 17 травня 1978 р. М. Бойко (один з ініціаторів та засновників згаданого Інституту) отримав світлини до «Краєзнавчого словника Волині» (робоча назва історико-географічного та економічного словника «Стара Волинь і Волинське Полісся»). З 1965 р. ІДВ почав видавати спадщину митрополита Іларіона, зокрема перші томи його «Етимологічного словника», що, відповідно, затримувало справу видачі праці Олександра Миколайовича. М. Бойко був головним редактором словника О. Цинкаловського, а С. Радіон – мовним редактором. Словник уперше був відбитий на 1300 листах фотостатного паперу, поділений на 4 зшитки, однак у підсумку його було оформлено у 2 томи (на 601 та 578 сторінок відповідно) [17]. Перший том словника вийшов з друку у жовтні-листопаді 1984р., за рік після смерті його автора, другий – 25 жовтня 1986 р.

Таким чином, науковий доробок О. Цинкаловського в контексті вивчення та відновлення історії Волині та Волинського краю є неоціненним і, на жаль, недостатньо узагальненим на сьогоднішній день. Більшість праць ученого присвячені краєзнавчим дослідженням та археології як стародавньої Волині та Полісся загалом, так і окремих міст та сіл регіону (науково-популярні нариси про міста Володимир-Волинський і Кременець; історико-географічний словник «Стара Волинь і Волинське Полісся» та ін.). У розвідці «Матеріали до археології Володимирського повіту» зроблено краєзнавчий опис території, археологічних знахідок та старовинних поховань краю; учений представив топоніми урочищ, річок і передмість області. В історико-географічному словнику «Стара Волинь і Волинське Полісся» зібрав інформацію про населені пункти регіону, значної кількості яких вже немає на сучасній карті України. О. Цинкаловський здійснив вагомий внесок у вивчення Волинського краю. Його праці актуальні в розрізі краєзнавства та

регіоналістики і заслуговують широкої популяризації в середовищі наукових кіл та громадськості.

Список використаних джерел та літератури

1. Автобіографія О. Цинкаловського (рукопис) // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 1. П. 1. Арк. 2.
2. Бобак О. М. Час відкривати істину. Родовід Олександра Цинкаловського – патріарха волинського краєзнавства. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. 112 с.
3. Окремі документи його, як студента теології Варшавського університету та члена української студентської громади у Варшаві (1926–1929, 1931 рр.) // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. о/п 601.
4. Охріменко Г., Скляренко Н., Каліщук О., Ткач В., Романчук О. Олександр Цинкаловський та праісторія Волині. Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2017. 740 с.
5. Цинкаловський О. Княжий город Володимир. Львів, 1935. 128 с.
6. Археологічні знахідки та пам'ятки у м. Володимирі-Волинському – перелік та матеріали // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 90. П. 9. Арк. 1
7. Цинкаловський О. Волинські деревляні церкви (XVII–XVIII ст.). Львів, 1935. 15с.
8. Цинкаловський О. Матеріали до археології Володимирського повіту. Записки Наукового товариства імені Шевченка. Львів, 1937. Том CLIV. С. 183–240.
9. Рушай Е. Науково-організаційна діяльність О. М. Цинкаловського на посаді директора Кременецького краєзнавчого музею (за матеріалами кореспонденції 1939–1941 рр.). *Переяславський літопис*. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 1(15). С. 12–20.
10. Документація Кременецького Краєзнавчого музею, директора О. М. Цинкаловського // ККМ – 40468–Док–4444.
11. Матеріали щодо організації видання Історико-географічного і економічного словника «Стара Волинь і Волинське Полісся» О. Цинкаловського // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 13. П. 1. Арк. 1.
12. Лист до О. Цинкаловського з повідомленням про пересилку грошей на видання праці «Стара Волинь і Волинське Полісся» // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 230. Арк. 1.
13. Листи до Цинкаловського Олександра щодо видання часопису «Археологія» та рецензування праці адресата «Стара Волинь і Волинське Полісся» // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 248. П. 14. Арк. 2.
14. Листи до Цинкаловського О. стосовно пересилки з м. Києва до м. Кракова рукопису праці адресата «Стара Волинь і Волинське Полісся» //

Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 249. П. 14. Арк. 1.

15. Лист до Цинкаловського О. щодо видання його наукової праці в Києві // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 233. П. 13. Арк. 1

16. Кирієнко О.Ю. Цензура в Україні. Інститут історії України: вид. 2013. Енциклопедія історії України: Т. 10: Т–Я. URL: http://www.history.org.ua/?termin=tsenzura_v_ukrajini (дата звернення : 10.03.2020)

17. Листи до Цинкаловського Олександра // Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника. Ф. 237. Спр. 244. П. 13. Арк. 1

References

1. *Avtobiohrafiiia O.Tsynkalovskoho (rukopys)* [Autobiography of O. Tsinkalovsky (manuscript)]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.1. p.1. ark.2.[In Ukrainian]

2. Bobak O.M. (2008) *Chas vidkryvaty istynu. Rodovid Oleksandra Tsynkalovskoho – patriarkha volynskoho kraieznavstva* [Time to open the truth. Pedigree of Alexander Tsinkalovsky – patriarch of Volyn regional studies]. Lutsk. 112. [in Ukrainian]

3. *Okremi dokumenty yoho, yak studenta teolohii Varshavskoho universytetu ta chlena ukraïnskoi studentskoi hromady u Varshavi (1926–1929, 1931rr.)* [Separate documents by him as a student of theology at the University of Warsaw and as a member of the Ukrainian student community in Warsaw (1926-1929, 1931)]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. o/p 601[in Ukrainian]

4. Okhrimenko H., Skliarenko N., Kalishchuk O., Tkach V., Romanchuk O. (2017) *Oleksandr Tsynkalovskiyi ta praistoriia Volyni* [Alexander Tsinkalovsky and prehistory of Volyn]. Lutsk. 740. [in Ukrainian]

5. Tsynkalovskiyi O. (2017) *Kniazhyi horod Volodymyr. Istoryko-kraieznavchi narysy*. [Princess town Vladimir: historical and ethnographic essays] Lviv. 128. [in Ukrainian]

6. *Arkheolohichni znakhidky ta pamiatky u m.Volodymyri-Volynskomu - perelik ta materialy* [Archaeological finds and monuments in Volodymyr-Volynskiyi - list and materials]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im.V.Stefanyka. f.237. spr.90. p.9 ark.1 [in Ukrainian]

7. Tsynkalovskiyi, O. (1935). *Volynski derevliani tserkvy (XVII–XVIII st.)* [Volyn wooden churches (XVII – XVIII)]. Lviv.15[in Ukrainian]

8. Tsynkalovskiyi, O. (1937). *Materialy do arkheolohii Volodymyrskoho povitu* [Materials to the archeology of Vladimir district]. *Zapysky Naukovoh otovarystva imeni Shevchenka* [Notes of the Shevchenko Scientific Society]. Lviv. Tom CLIV.183–240. [in Ukrainian]

9. Rushai E. (2019) *Naukovo–orhanizatsiina diialnist O. M. Tsynkalovskoho na posadi dyrektora Kremenetskoho kraieznavchoho muzeiu (za materialamy korespondentsii 1939–1941)*. [Rushai E. Scientific and organizational activity of AM Tsinkalovsky as director of the Kremenets Museum of Local Lore (according

to correspondence from 1939–1941)] *Pereiaslavskiy litopys* [Pereiaslav Chronicle]. Pereiaslav, 1 (15), 12-20. [in Ukrainian]

10. *Korespondentsiia Kremenetskoho kraieznavchoho muzeiu 1939–1941*. [Correspondence of the Kremenets Local History Museum 1939 – 1941]. KKM–40468–Dok–4444. 365. [in Ukrainian]

11. *Materialy shchodo orhanizatsii vydannia Istoryko–heohrafichnoho i ekonomichnoho slovnyka «Stara Volyn i Volynske Polissia» O.Tsynkalovskoho* [Materials on the organization of the edition of the Historical-geographical and economic dictionary «Old Volyn and Volyn Polissya» by O. Tsinkalovsky]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.13. p.1. ark.1. [in Ukrainian]

12. *Lyst do O.Tsynkalovskoho z povidomlenniam pro peresytku hroshei na vydannia pratsi «Stara Volyn i Volynske Polissia»* [Letter to O. Tsinkalovsky with a message on the transfer of money to the edition of the work «Old Volyn and Volyn Polissya»]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.230. ark.1. [in Ukrainian]

13. *Lysty do Tsynkalovskoho Oleksandr ashchod ovydannia chasopysu "Arkheolohiia" ta retsenzuvannia pratsi adresata "Stara Volyn i Volynske Polissia»* [Letters to Alexander Tsinkalovsky on the publication of the journal "Archeology» and reviewing the work of the recipient of «Old Volyn and Volyn Polissya»]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.248. p.14. ark.2. [in Ukrainian]

14. *Lysty do Tsynkalovskoho O. stosovno peresytky z m. Kyieva do m.Krakova rukopysu pratsi adresata «Stara Volyn i Volynske Polissia»* [Letters to Tsinkalovsky O. concerning the shipment from Kiev to Krakow of the manuscript of the work of the recipient of «Old Volyn and Volyn Polissya»]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.249. p.14. ark.1. [in Ukrainian]

15. *Lyst do Tsynkalovskoho O. shchodo vydannia yoho naukovoï pratsi v Kyievi* [Letter to Tsinkalovsky O. about the publication of his scientific work in Kiev]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.233. p.13.ark.1[in Ukrainian]

16. Kirienko O.Y. (2013) *Tsenzura v Ukraini* [Censorship in Ukraine]. *Institut istorii Ukrainy* [Institute of History of Ukraine]. 2013.

http://www.history.org.ua/?termin=tsenzura_v_ukrajini (last accessed:10.03.2020). [inUkrainian].

17. *Lysty do Tsynkalovskoho Oleksandra* [Letters to Alexander Tsinkalovsky]. Lvivska natsionalna naukova biblioteka Ukrainy im. V.Stefanyka. f.237. spr.244. p.13.ark.1 [in Ukrainian]

Рецензент:

Бородай І.С., д.і.н., професор

Рогожа М.М., д.і.н., доцент

Надійшла до редакції 22.01.2020 р.